KÜRESEL REKABET ALANI: BALKANLAR

Şevval Beste GÖKÇELİK

Misafir Araştırmacı

Avrasyanın en önemli geçiş koridoru olan Balkanlar tarih boyunca çok sayıda imparatorluk ve devlet için büyük öneme sahip stratejik bir bölge olmuştur. Bu bağlamda Balkanlar çeşitli çatışmaların ve istikrarsızlıkların yaşandığı bir bölge olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Soğuk Savaş sonrasında Yugoslavya Federal Cumhuriyetinin dağılmasıyla Balkanlarda oluşan güç boşluğunun teminini gerçekleştirmek üzere pek çok aktör ön plana çıkmıştır. Bu çerçevede geçmiş dönemlerden başlayarak günümüze gelinceye kadar geçen süreçte küresel güçlerin çıkarlarını doğrudan ve dolaylı etkileme potansiyeline sahip olması bakımından, Balkanlardaki jeopolitik rekabet konusunu değerlendirmek faydalı olacaktır.

Günümüzde Balkan coğrafyası incelendiğinde ön plana çıkan birkaç sorundan bahsetmek mümkündür. Avrupa Birliğinin Türkiyeyi Balkanlardan tecrit etme politikasını bir kenara bırakacak olursak, özellikle uzun bir süredir çözüme kavuşturulamamış Kosova anlaşmazlığı ve Bosna-Hersek krizi bölgeyi istikrarsızlık rüzgarına mahkûm bırakan başlıca nedenlerdendir. Bu tür krizler, anlaşmazlıklara yol açarak Balkanları etkiye açık bir coğrafya haline getirmiştir. Balkanlar, jeopolitik anlamda Avrupa ülkelerine giden boru hatlarının geçiş güzergahındaki konumu itibarıyla değerini korumasının yanı sıra güvenlik sebebiyle de Avrupayı yakından ilgilendirmektedir. Bu çerçevede Slovenya Başbakanı Janez Jansanın Avrupa Birliği (AB) Konseyi Başkanı Charles Michele gönderdiği iddia edilen, resmi olmayan bir belge ile Bosna Hersek'in bölünmesi ve Kosovanın Arnavutluka katılması önerilerinin ileri sürülmesi güvenlik açısından değerlendirilebilir. Kısa bir süre önce yayınlanan bir analizimizde de belirtildiği üzere Balkanlarda böylesi bir sınır değişikliği sadece Balkanları değil, tüm Avrupayı çatışmalara sürükleme potansiyeline sahiptir.[1] AB, raporun varlığıyla ilgili net bir yalanlama yapmamış ve bu artık tamamen unutmamız gereken bir konu[2] gibi söylemlerle olayı gündemden kaldırmaya çalışmıştır.

Rusya ve Çinin son yıllarda giderek artan Balkan ilgisi de dikkat çekicidir. Rusya hem yumuşak hem de sert güç kullanarak zamanla Sırbistan ve Karadağ gibi ülkelerde güçlü bir etki yaratmıştır. Kuşak ve Yol projesini geliştiren Çin ise Avrupa pazarlarına ulaşmak adına yeni bir aktör olarak bölgedeki varlığını arttırmaya odaklanmaktadır. Balkanların kırılgan ekonomisi bölgeyi etkiye daha da açık hale getirmektedir. AB gibi büyük bir pazara yakın bu coğrafyada her ne kadar bazı yatırımlar yapılmış olsa da çözülememiş altyapı sorunları ve siyasi istikrarsızlıklar ekonomiyi kötü etkilemektedir.[3] Balkan

ülkelerinin sağlık sektöründeki altyapı eksikliği, Covid-19 virüsünün olumsuz etkilerinin bu bölgede fazlasıyla hissedilmesine sebep olmuştur. Tam da böyle bir dönemde Rusya ve Çinin bölgedeki aşı diplomasisi dikkat çekicidir. Bu doğrultuda Rusya ve Çinin Covid-19 sürecinde tıbbi malzemeler ve aşıların paylaşımı konusunda geliştirdiği politikalar Balkanlardaki rekabet alanlarından birini doğurmaktadır.[4]

Çin, Balkanlardaki rolünü artırma yolunda adımlar atmış olsa da jeopolitik rekabetin yoğunlaşması bölgedeki ilerleyişi bir noktada tıkamaktadır. Jeopolitik güç dengesinin doğuya doğru kayması bölgedeki devletleri Batı Avrupa ülkeleri ve ABD dışındaki aktörlerle gelişecek olan alternatif ortaklıklara yöneltmiştir. Aynı zamanda Balkan ülkeleriyle AB arasındaki tam üyelik müzakereleri bölgenin AB ile bağlantısını da korumaktadır. Diğer yandan, bölgede etkisini artırmaya çalışan Çin ve Rusya gibi aktörlerle özellikle enerji ve altyapıya yönelik sorunların çözümüne ilişkin olarak yapılan iş birlikleri kaçınılmaz olmuştur. Çinin Balkanlardaki varlığının bir diğer unsuru da 5G ağının inşası olup; Kuzey Makedonya, Bosna Hersek, Sırbistan ve Kosova, 5G altyapısının Çin tarafından geliştirilmesini onaylarken, Sırbistan Çin menşeli Huaweiyi ana ortakları olarak kabul etmiştir.[5] Dolayısıyla bu durum bölge ülkelerinin ABD ile işbirliğini sınırlayan bir alan olmaktadır. Bu çerçevede bölgedeki yabancı aktörler arasında meydana gelen rekabet sarmalı sonsuz bir döngüye girerek bölgeyi istikrarsızlaştıran ve tehlikeye sokan bir durum olarak karşımıza çıkma riski taşımaktadır.

Bölgede köklü bir tarihi geçmişi bulunan Türkiye coğrafi ve kültürel olarak bir Balkan ülkesidir. Bu coğrafyada yer alan ülkeler Türkiye açısından Batı dünyasına açılan stratejik bir geçiş koridorunu temsil etmektedir. Öte yandan Türkiye için Balkanlar, Türk ve Müslüman toplulukların bölgedeki mevcudiyeti yönünden de önemlidir. Bu açıdan bölgede yaşanan gelişmeler Türkiyeyi doğrudan etkilemektedir. Genellikle yaşanan kimi krizlerin faturası Türk-Müslüman topluluklara kesilmekte ve Türkiyeye doğru akan göçlere sebebiyet vermektedir.[6] Balkan halkları nezdinde, Balkan ülkelerini ABden uzaklaştırma iddiası kapsamında[7] Türkiyenin Rusya ile aynı kategoride gösterilmesi, Rusyanın bölgede istikrarı bozan bir aktör olarak değerlendirildiği düşünüldüğünde Türkiyeyi olumsuz etkilemektedir.

Genel anlamda bakıldığında Balkanlar açısından Türkiye önemli bir dengeleyici aktör olarak görülmelidir. Bölge nüfusu arasında devam eden kimlik ve tarih temelli çatışmalar gerginlikleri canlı tutmakta ve statükoyu beslemektedir. Küresel hegemonya yarışında ise Balkanların; AB, ABD, Rusya ve Çin baş aktörler olmak üzere fazlasıyla rekabete şahit olunacak bölgelerden biri olduğu söylenebilir. ABDnin AB ile kurduğu ilişki kapsamında bölgede AB-Rusya, Çin-ABD ve Çin-Rusya çekişmelerine şahit olunması mümkün görünmektedir. Bu süreç çok uluslu, çok dinli, çok kültürlü ve devlet inşa sürecini tam olarak tamamlayamamış bazı Balkan ülkelerinde istikrarsızlığı daha da derinleştirecek bir etkiye neden olabilecektir.[8]

[1] Teoman Ertuğrul Tulun, Slovenian Document On Dismemberment Of Bosnıa-Herzegovina Confirms The Necessity Of Continuing The PIC-OHR-Bonn Powers, *Center For Eurasian Studies (AVİM)*

, April 30, 2021, https://avim.org.tr/en/Analiz/SLOVENIAN-DOCUMENT-ON-DISMEMBERMENT-OF-BOSNIA-HERZEGOVINA-CONFIRMS-THE-NECESSITY-OF-CONTINUING-THE-PIC-OHR-BONN-POWERS

[2] Bahtiyar Küçük, AB: Batı Balkanlarda sınır değişikliğinden yana değiliz; tutumumuz çok açık, *Euronews*, 26 Nisan 2021, https://tr.euronews.com/2021/04/26/ab-bat-balkanlarda-s-n-r-degisikliginden-yana-degiliz-tutumumuz-cok-ac-k

[3] Emin Emin, Balkan Raporu: Bölünme ve Birleşme Sarmalında Bir Coğrafya, *İnsamer*, Şubat 2020, https://insamer.com/tr/balkan-raporu-bolunme-ve-birlesme-sarmalinda-bir-cografya_2705.html

[4] Sevda Abdula, Batının salgındaki yönetim zafiyeti Balkanlar'da Çin'e nüfuz alanı açıyor, *Anadolu Ajansı*, 16 Mart 2021, https://www.aa.com.tr/tr/analiz/batinin-salgindaki-yonetim-zafiyeti-balkanlarda-cine-nufuz-alani-aciyor/2177636

[5] Marcin Przychodniak, The Importance of the Western Balkans in Chinas Foreign Policy, *The Polish Institute of International Affairs (PISM)*, June 9, 2020, https://pism.pl/publications/The_Importance_of_the_Western_Balkans__in_Chinas_Foreign_Policy

[6] Kader Özlem, Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Abdnin Ve Türkiyenin Balkanlar Politikalarının Bosna Hersek, Kosova Ve Makedonya Krizleri Örneğinde İncelenmesi, *Balkan Arastırmaları Enstitüsü Dergisi* 1, Sayı: 1 (Aralık 2012), https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/407872

[7] Vuslat Nur Şahin, Doğu Balkanlar: Türkiye, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, 13 Mart 2019, https://avim.org.tr/tr/Yorum/DOGU-BALKANLAR-TURKIYE

[8] Abdula, Batının salgındaki yönetim zafiyeti Balkanlar'da Çin'e nüfuz alanı açıyor.

Yazar Hakkında :

Şevval Beste Gökçelik 2019 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü □□□□ mezun olmuştur. Lisans mezuniyetini takiben 2019 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrasya Çalışmaları tezli yüksek lisans programına başlamıştır. 2018 yılında Erasmus programı kapsamında Università di studi degli Siena'da (Siena Üniversitesi) lisans ve yüksek lisans seviyesinde dersler almıştır.

Lisans öğrenimi sırasında Ocak 2019'da Türkiye Stratejik Analizler Merkezi'nde staj yapmış ve Türkiye □□□ doğrudan ve dolaylı ilgilendirebilecek bölge dışı siyasi, ekonomik, askeri ve sosyokültürel gelişmelerin yakından takibini sağlamıştır. Burada 'Arap Baharı'nda Gençlik Örgütleri' adlı tez çalışmasını hazırlamıştır. Ayrıca TÜRKSAM Göçmen Bültenini hazırlamıştır. Yüksek lisans öğrenimi sırasında 2019 yılında Polonya'nın Krakow kentinde uluslararası tanıtım ve pazarlama alanında

uygulamalı olarak staj yapmıştır.

Kasım 2020'de Misafir Araştırmacı olarak AVİM'e katılmıştır.

Atıfta bulunmak için: GÖKÇELİK, Şevval Beste. 2026. "KÜRESEL REKABET ALANI: BALKANLAR." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2021 / 37. Haziran 11. Erişim Kasım 22, 2026. https://avim.org.tr/public/tr/Yorum/KURESEL-REKABET-ALANI-BALKANLAR

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır